

**CIEĽOVÉ POŽIADAVKY
NA VEDOMOSTI A ZRUČNOSTI MATURANTOV
Z MAĎARSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY**

BRATISLAVA 2016

Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskum a športu Slovenskej republiky dňa 21. 12. 2016
pod číslom 2016-25786/49974:1-10B0 s platnosťou od 1.9.2018

ÚVOD

Vyučovací predmet maďarský jazyk a literatúra tvoria tri tesne zviazané a obsahovo sa prelínajúce zložky: *jazyk, komunikácia a sloh, literatúra*. Cieľom zložiek je viesť žiakov k uvedomeniu si jazykovej a kultúrnej pestrosti nielen v rámci Európy a sveta, ale aj v rámci jednotlivých sociálnych prostredí. Cez pochopenie významu jazyka pre národnú kultúru by mal žiak dospieť k chápaniu odlišností, tolerancii a orientácii v multikultúrnom prostredí. Vo vyučovaní jazyka je v popredí funkčná gramatika, analýza a interpretácia textov a tvorba vlastných textov, ktoré sú adekvátne konkrétnej komunikačnej situácii a zodpovedajú vekovým a vzdelanostným možnostiam žiakov.

Základom literárnej zložky je postupné rozvíjanie čitateľských kompetencií od analytického čítania až po schopnosť pracovať s významom literárneho textu na vyššej individuálnej úrovni spracovania. Cieľom vyučovacieho predmetu maďarský jazyk a literatúra je dosiahnuť takú úroveň jazykových a rečových zručností v maďarskom jazyku, aby žiaci zvládli každú komunikačnú situáciu. Dôležité je rozvíjať tie kompetencie, ktoré rozvíjajú čitateľskú gramotnosť a tvorbu ústnych i písomných textov/prejavov.

Východiskom pri tvorbe cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti maturantov z maďarského jazyka a literatúry boli vzdelávacie štandardy iŠVP¹:

- *Maďarský jazyk a literatúra – gymnázium so štvorročným vzdelávacím programom*
Dostupné na internete:
<http://www.statpedu.sk/sk/svp/inovovany-statny-vzdelavaci-program/inovovany-svp-gymnazia-so-stvorrocny-patrocnym-vzdelavacim-programom/jazyk-komunikacia/>
- *Maďarský jazyk a literatúra – gymnázium s osemročným vzdelávacím programom*
Dostupné na internete:
<http://www.statpedu.sk/sk/svp/inovovany-statny-vzdelavaci-program/inovovany-svp-gymnazia-osemrocny-vzdelavacim-programom/jazyk-komunikacia/>
- *Maďarský jazyk a literatúra – vzdelávací štandard pre študijné odbory, ktorých absolvovaním žiak získa úplné stredné odborné vzdelanie*
Dostupné na internete:
https://siov.sk/wp-content/uploads/2019/02/Madarsky_jazyk_a_literatura.pdf

¹ Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 20. marca 2015 pod číslom 2015-7846/10840:1-10B0 ako súčasť Štátneho vzdelávacieho programu pre gymnáziá s platnosťou od 1. septembra 2015.

1 POŽIADAVKY NA VEDOMOSTI A ZRUČNOSTI, KTORÉ MÔŽU BYŤ OVEROVANÉ V RÁMCI MATURITNEJ SKÚŠKY Z MAĎARSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY

Organizáciu maturitnej skúšky upravuje zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (§ 72 – § 93) a vyhláška č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení neskorších predpisov.

Cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti z maďarského jazyka a literatúry predstavujú základný dokument pre maturitnú skúšku z maďarského jazyka a literatúry (ďalej MJL). **Požiadavky na žiaka sú sformulované v súlade s výkonovým a obsahovým štandardom inovovaného Štátneho vzdelávacieho programu (ďalej iŠVP).** Maturitná skúška z maďarského jazyka a literatúry je komplexná a pozostáva z externej časti (EČ) a internej časti (IČ), pričom interná časť má aj písomnú formu (PFIČ) aj ústnu formu (ÚFIČ). Špecifikáciu jednotlivých výkonov stanovuje vzdelávací štandard z MJL.

EČ – Test

Test overuje vedomosti a zručnosti z jednotlivých vzdelávacích oblastí. V teste sa nachádzajú otvorené úlohy (s tvorbou krátkej odpovede) a uzavreté úlohy (s výberom odpovede zo 4 možností). Zadania úloh testov vychádzajú z platného iŠVP. Test je vytvorený Národným ústavom certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM).

IČ – Písomná forma

V rámci písomnej práce sa overujú schopnosti zamerané na tvorbu textu. Písomnou formou internej časti sú centrálne (v NÚCEM) pripravené štyri témy, prípadne východiskové texty a určené žánrové formy. Žiak si vyberie a vypracuje iba jednu tému.

IČ – Ústna forma

Každé maturitné zadanie obsahuje dve úlohy a východiskový literárny text:

- 1. úloha je zameraná na schopnosť analyzovať, interpretovať a hodnotiť umelecký východiskový text a pritom aplikovať literárnovedné vedomosti.
- 2. úloha je zameraná na aplikáciu lexikálnych a praktických vedomostí z jazyka. Žiak má preukázať praktické ovládanie jazyka.

Poznámka

Maturitné zadania pre ústnu formu maturitnej skúšky pripravuje príslušná predmetová komisia školy v súlade s iŠVP a so svojím školským vzdelávacím programom. Schvaľuje ich riaditeľ školy na základe odporúčania predsedu predmetovej komisie školy a následne aj predseda príslušnej predmetovej maturitnej komisie.

2 EXTERNÁ ČASŤ – TEST

Požiadavky z maďarského jazyka a literatúry na vedomosti a zručnosti

2.1 Pravopisná a zvuková rovina

Žiak:

- vie aplikovať pravidlá maďarského pravopisu;
- vie vymenovať a identifikovať v texte typy spodobovaní.

2.2 Morfológická rovina

Žiak:

- vie určiť slovnodruhovú a syntaktickú platnosť všetkých slov v texte;
- vie správne uplatniť gramatické kategórie slovných druhov pri tvorbe viet a textov;
- vie klasifikovať slovné druhy;
- vie určiť slovotvorný základ, slovesné predpony a prípony.

2.3 Syntaktická rovina

Žiak:

- vie pomenovať a charakterizovať časti jednoduchej vety;
- vie zdôvodniť vzťah medzi členmi skladov vo vete na základe ich funkcie;
- vie transformovať jednoduché vety na súvetia a naopak;
- vie urobiť rozbor viet;
- vie tvoriť podrad'ovacie a prirad'ovacie súvetia;
- vie určiť druh jednoduchého súvetia – prirad'ovacie a podrad'ovacie;
- vie určiť druh prirad'ovacieho súvetia a druh vedľ'ajšej vety v podrad'ovacom súvetí.

2.4 Lexikálna rovina

Žiak:

- vie identifikovať v texte jednovýznamové, viacvýznamové slová, synonymá, antonymá a homonymá;
- vie identifikovať v texte aktuálny význam slov;
- odlišuje v písaných prejavoch štylisticky vhodné/nevhodné slová a vhodne ich využíva vo vlastných jazykových prejavoch;
- dokáže identifikovať v texte archaizmy, neologizmy, dialektizmy, profesionalizmy a slangové výrazy;
- vie vysvetliť a identifikovať slovotvorné postupy;
- vie vysvetliť základné typy výpožičiek, kalky a sémantické výpožičky.

2.5 Čítanie s porozumením

Žiak:

- dokáže upraviť poradie viet v texte podľa ich vecného významu a kontextu celého textu;
- vie rozlíšiť a charakterizovať umelecký a vecný text (súvislý i nesúvislý) po obsahovej i formálnej stránke;

- dokáže identifikovať kľúčové slová textu;
- vie v texte odlíšiť hlavné myšlienky od vedľajších, podstatné informácie od nepodstatných;
- dokáže sformulovať hlavnú myšlienku textu;
- dokáže identifikovať informácie uvedené v texte explicitne;
- je schopný vyvodiť z textu informácie, ktoré v ňom nie sú uvedené priamo, ale z neho vyplývajú;
- je schopný interpretovať text;
- vie v jazykových prejavoch nájsť chyby v logickom poradí viet;
- dokáže hodnotiť text z hľadiska formy, jazykových prostriedkov, útvaru, štýlu;
- dokáže hodnotiť text z hľadiska obsahu.

2.6 Literárna zložka

Žiak:

- vie vyhľadať stylistické prostriedky v známej aj neznámej básni a vysvetliť ich rytmotvornú a významovú funkciu v danom texte;
- vie určiť prostriedky rytmickej organizácie verša (napr. slabičnosť, rýmy);
- vie vyhľadať stylistické prostriedky v prozaickom a dramatickom texte a vysvetliť ich významovú funkciu v diele;
- vie určiť časti vonkajšej kompozície epického a dramatického diela;
- vie určiť literárnodruhovú príslušnosť diela;
- vie identifikovať charakteristické znaky literárneho diela a určiť jeho žáner;
- dokáže určiť typ rozprávača v diele;
- dokáže určiť typ postavy v epickom a dramatickom diele;
- vie charakterizovať a chronologicky usporiadať literárnohistorické obdobia a smery a do ich rámca zaradiť vybraných autorov na základe relevantných znakov ich diel;
- dokáže odlíšiť dejový a významový plán literárneho diela;
- pri poézii chápe významovú otvorenosť básnickej výpovede a na jej základe identifikuje stylistické, kompozičné a rytmotvorné prostriedky, ktoré spoluvytvárajú autorský odkaz básne.

3 PÍ SOMNÁ FORMA INTERNEJ ČASTI

Požiadavky z maďarského jazyka a literatúry na vedomosti a zručnosti

3.1 Tvorba textu na základe stanoveného žánru

Žiak:

- vie použiť získané informácie pri tvorbe vlastného textu;
- vie zohľadňovať jednotlivé štýlotvorné činitele pri tvorbe vlastných jazykových prejavov;
- vie k danému slohovému útvaru vybrať zodpovedajúci jazykový štýl a samostatne vytvoriť požadovaný text;
- vie utvoriť ucelený text s dodržaním stanoveného jazykového štýlu alebo slohového postupu na písomnú maturitnú skúšku;
- pri tvorbe vlastného jazykového prejavu dodržiava, resp. prispôsobuje si jednotlivé fázy tvorby prejavu s dôrazom na jeho vhodnú písomnú prezentáciu.

3.2 Jazykovedné a pravopisné vedomosti

Žiak:

- vie aplikovať pravidlá maďarského pravopisu;
- vo vlastnom písomnom prejave dokáže uplatniť obsahové a jazykové konektory;
- vo vlastných písomných prejavoch vie dodržiavať logické poradie viet v súvetiach;
- vo vlastných písomných prejavoch využíva široký repertoár slovnej zásoby, vyhýba sa stereotypnému vyjadrovaniu;
- dokáže upraviť poradie viet v texte podľa ich vecného významu a kontextu celého textu;
- vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava aktuálnu jazykovú normu a zároveň je schopný zvoliť vhodné stylistické prostriedky;
- vie vytvoriť kompozične zrozumiteľný text, v ktorom uplatňuje logické, časové a príčinnno-následné súvislosti textu a požiadavky slovosledu v maďarskom jazyku;
- vo vlastných jazykových prejavoch využíva stylisticky vhodné slová;
- vie pri organizácii myšlienok vo vlastných písomných prejavoch dodržať pravidlá a požiadavky syntaxe.

3.3 Charakteristika úloh písomnej práce:

- analýza a interpretácia umeleckého diela alebo vecného textu (jeho obsahová, kompozičná a stylistická analýza, argumentácia a hodnotenie);
- vypracovanie zvolenej témy v určenej žánrovej forme;
- porovnanie dvoch textov podľa zadania;
- štýlová a žánrová transformácia textov.

4 ÚSTNA FORMA INTERNEJ ČASTI

Každé maturitné zadanie obsahuje dve úlohy:

- **1. úloha** je zameraná na schopnosť analyzovať, interpretovať a hodnotiť umelecký východiskový text a pritom aplikovať vedomosti literárnej teórie, literárnej histórie a literárnej činnosti autora. Východiskový text môže byť úryvkom z diel, ktoré sú označené vo vzdelávacom štandarde iŠVP z MJL ako povinná literatúra na čítanie a rozbor, ďalej ako odporúčani autori a diela v inovovanom vzdelávacom štandarde z maďarského jazyka a literatúry na základe rozhodnutia školskej predmetovej komisie. Uplatňuje sa forma dialógu s členmi predmetovej maturitnej komisie.
- **2. úloha** je zameraná na aplikáciu lexikálnych, praktických a štylistických vedomostí z maďarského jazyka v rozsahu určenom v cieľových požiadavkách a vo vzdelávacom štandarde iŠVP. Úloha môže obsahovať aj východiskový text. Žiak má preukázať praktické ovládanie jazyka, schopnosť pohotovo reagovať, vyjadriť svoj názor a argumentovať. Uplatňuje sa forma dialógu s členmi predmetovej maturitnej komisie.

Maturitné otázky škola vypracuje aj v súlade so svojím školským vzdelávacím programom.

4.1 Analýza a interpretácia umeleckého textu

Žiak:

- vie vyhľadať štylistické prostriedky v prozaickom a dramatickom texte a vysvetliť ich významovú funkciu v diele;
- dokáže uskutočniť štylistickú a kompozičnú analýzu textu a na jej základe zaradiť známe aj neznáme dielo do príslušného literárneho druhu;
- dokáže odlíšiť dejový a významový plán literárneho diela;
- dokáže vyhľadať umelecké jazykové prostriedky a vysvetliť ich uplatnenie v známom aj neznámom diele;
- vie vysvetliť autorovu koncepciu postáv v zmysle celkového zamerania diela a dokáže ako argumenty uviesť poznatky z jeho analýzy;
- dokáže identifikovať druh rozprávača v známom aj neznámom epickom diele;
- pri poézii chápe významovú otvorenosť básnickej výpovede a na jej základe identifikuje štylistické, kompozičné a rytmotvorné prostriedky, ktoré spoluvytvárajú autorský odkaz básne;
- dokáže konfrontovať svoj hodnotový systém s hodnotami a významami obsiahnutými v texte a zaujať k nim kritické alebo sebakritické stanovisko;
- dokáže hodnoty a významy obsiahnuté v diele posúdiť v sociálno-kultúrnom a literárnohistorickom kontexte doby, v ktorej dielo vzniklo, ako aj s ohľadom na premeny tohto kontextu uskutočnené počas „života“ diela až po žiakovu súčasnosť.

4.2 Vedomosti a zručnosti z jazykovej zložky

Žiak:

- vie vymenovať a identifikovať v texte typy spodobovaní;
- vie klasifikovať slovné druhy;
- vie určiť slovotvorný základ, slovesné predpony a prípony;
- vie pomenovať a charakterizovať časti jednoduchej vety;
- vie urobiť rozbor viet;
- vie určiť druh jednoduchého súvetia – prirad'ovacie a podrad'ovacie;
- vie určiť druh prirad'ovacieho súvetia a druh vedľ'ajšej vety v podrad'ovacom súvetí;
- vie identifikovať v texte jednovýznamové, viacvýznamové slová, synonymá, antonymá a homonymá;
- vie identifikovať v texte aktuálny význam slov;
- dokáže identifikovať v texte archaizmy, neologizmy, dialektizmy, profesionalizmy a slangové výrazy;
- vie vysvetliť a identifikovať slovotvorné postupy;
- dokáže hodnotiť text z hľadiska obsahu, formy, jazykových štýlov;
- na základe analýzy východiskového textu dokáže posúdiť jeho subjektívnu využiteľnosť;
- dokáže analyzovať text – vytvoriť z neho konspekt, osnovu, tézy;
- ovláda základy kritického čítania, t. j. vie vnímať problémy nastolené textom a identifikuje chyby a protirečenia, ktoré sa v texte nachádzajú;
- je schopný interpretovať text a integrovať informácie z neho s predchádzajúcimi poznatkami a skúsenosťami;
- vie prezentovať a obhájiť vlastný názor;
- vie na základe analýzy vyjadriť svoj estetický a emocionálny zážitok z prečítaného umeleckého textu a dokáže ho obhájiť;
- dokáže vyjadriť a vysvetliť svoj názor na riešenie reálnych problémov s využitím podnetov z prečítaného textu.